

УДК 373.34

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3\(222\)-96-101](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3(222)-96-101)

ГРОШОВЕНКО ОЛЬГА ПЕТРІВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

Olha Hroshovenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy and Education,
Mariupol State University, Kyiv, Ukraine

E-mail: o.hroshovenko@mu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3251-5178>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД

А Проблема формування здоров'язбережувальних компетентностей у молодших школярів набуває все більшої актуальності в сучасному освітньому просторі. Зміни у способі життя, екологічні проблеми, інформаційне перенавантаження створюють нові виклики для збереження здоров'я підростаючого покоління. Узв'язку з цим виникає необхідність розроблення ефективних стратегій формування у дітей свідомого ставлення до власного здоров'я та навичок здорового способу життя. Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та практичному втіленню діяльнісного підходу до формування здоров'язбережувальних компетентностей у початковій школі. Авторка досліджує, як через різноманітні види діяльності (ігрову, проєктну, дослідницьку тощо) можна сформувати у дітей знання, вміння та навички, необхідні для збереження здоров'я.

Ключові слова: здоров'язбережувальні компетентності; початкова освіта; діяльнісний підхід; педагогічні умови

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING HEALTH-SAFE COMPETENCIES IN PRIMARY EDUCATION STUDENTS: AN ACTIVITY-BASED APPROACH

С In the modern world, where children's health is threatened by a sedentary lifestyle, malnutrition, psycho-emotional stress, and other negative factors, the development of health-preserving competencies in primary education students is extremely important. After all, primary school is the stage where the foundations of a healthy lifestyle are laid, and the knowledge, skills, and abilities necessary for maintaining and strengthening health are formed. Despite the significant attention paid to the development of health-preserving competencies, the problem remains insufficiently resolved. Often, training is limited to theoretical knowledge, while the practical application of this knowledge in everyday life is overlooked. The purpose of this article is to substantiate the need to use an activity-based approach in the formation of health-preserving competencies in primary education students and to develop organizational and pedagogical conditions that support the effective implementation of this approach in the educational process.

The article explores the essence of the competency and activity approaches and substantiates a set of organizational and pedagogical conditions for developing health-preserving competencies in primary school students. Among them: creating a health-preserving environment at school; using active teaching methods (game, problem, project); integrating health-preserving components into all subjects; cooperating with parents and the public; and improving the skills of teachers on health-preserving issues.

The results of the study indicate that the activity-based approach is an effective means for developing health-preserving competencies in younger schoolchildren. When appropriate organizational and pedagogical conditions are established, students acquire not only theoretical knowledge but also practical skills necessary for leading a healthy lifestyle.

Further research should focus on developing specific methods and programs for developing health-preserving competencies in primary education students, considering their individual characteristics and needs.

Keywords: health-preserving competencies; primary education; activity approach; pedagogical conditions

Актуальність проблеми. Проблема формування здоров'язбережувальних компетентностей у молодших школярів набуває все більшої актуальності в сучасному світі. Швидкі темпи життя, інформаційне та психічне перенавантаження, екологічні проблеми, спосіб життя та неправильне харчування негативно впливають на здоров'я підростаючого покоління. Зростає кількість дітей із хронічними захворюваннями, порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату. Це, у свою чергу, знижує їхню здатність до навчання, соціальної адаптації та повноцінного життя.

Сучасна освіта спрямована не лише на передавання знань, а й на розвиток особистості, формування її здатності до самореалізації та самовдосконалення. Формування здоров'язбережувальних компетентностей є невід'ємною частиною загальної культури особистості, запорукою майбутнього благополуччя. Незважаючи на актуальність проблеми, кількість наукових досліджень, присвячених формуванню здоров'язбережувальних компетентностей у молодших школярів, є недостатньою. Науковий фонд є свідченням особливої актуальності даної проблеми,

проте спостерігається відсутність єдиної концепції валеологічної освіти. Існуюча практика роботи шкіл потребує вдосконалення. Необхідно розробляти нові, ефективніші педагогічні технології, спрямовані на формування здоров'язбережувальних компетентностей.

Отже, дослідження організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти є актуальним і відповідає сучасним викликам освіти та суспільства в цілому.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Сучасні надскладні соціально-економічні умови та докорінні зміни в усіх сферах життєдіяльності суспільства вимагають перегляду ціннісних пріоритетів і суспільної свідомості. Захисниками держави та творцями новітньої історії України мають бути здорові, всебічно розвинені, освічені та незалежні люди. Першочерговим завданням системи національної освіти є формування у кожної особистості ціннісного ставлення до здоров'я свого та оточуючих, озброєння молоді здоров'язбережувальними навичками.

Початкова школа не може стояти осторонь вирішення завдань здоров'язбереження, оскільки саме тут відбувається становлення особистості дитини, її характеру, ціннісних орієнтацій, формується ставлення до себе та свого здоров'я. Як ініціатори виховної взаємодії, вчителі мають цілеспрямовано, систематично та максимально ефективно впливати на фізичний, моральний і духовний розвиток особистості учня. Пріоритетність цього завдання підкреслюється в ключових державних документах, як-от: Конституція України, закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні, Національний план «Діти України» тощо.

Державний стандарт початкової освіти наголошує на необхідності застосування учнями комплексу здоров'язбережувальних компетентностей у конкретних життєвих ситуаціях і формування здоров'язбережувальної компетентності – здатності відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей [10]. Зміцнення здоров'я учнів є одним із пріоритетів Нової української школи. Тому нині існує нагальна потреба в розробленні ефективних шляхів розвитку здатності учнів початкової школи до збереження свого здоров'я на всіх етапах освітнього процесу.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники вивчали різні аспекти збереження здоров'я підростаючого покоління, а саме: теоретичні засади здоров'язбережувальних технологій (О. Антонова, О. Білосор, Т. Бойко, О. Ващенко, С. Гаркуша, О. Гнатюк, Н. Поліщук та ін.), розвиток індивідуальної валеологічної культури (Т. Бойченко, Т. Веретенко, Л. Горяня, І. Дорож та ін.), загальні особливості створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах освіти (М. Малащенко, Т. Новікова, Т. Осадченко та ін.). Різні аспекти вивчення проблеми здоров'язбереження знайшли втілення у працях закордонних науковців (Х. Манклер, М. Мартін, Б. Хармта ін.). Проте, не зважаючи на наявність значної теоретичної бази, проблема формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти залишається недостатньо дослідженою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Аналіз наукової літератури дає підстави констатувати, що проблема формування здоров'язбережувальних компетентностей молодших школярів у сучасній школі розв'язується лише частково. Молодші школярі демонструють досить низький рівень сформованості знань, практичних умінь і навичок. За висновком науковців (І. Бех, Т. Бойченко, О. Гнатюк, О. Грошовенко та ін.) сучасні діти не володіють елементарними навичками здоров'язбереження. Останнім часом усе частіше доводиться констатувати низький рівень сформованості знань про здоров'я та здоровий спосіб життя. Інформаційне поле учня початкової школи переповнене різноманітними технологіями, які часто є привабливішими, ніж традиційні форми навчання. Ігри, гаджети, соціальні мережі та інші цифрові розваги відволікають дітей від навчання та негативно впливають на їхнє здоров'я та розвиток.

У практиці роботи початкової школи проблеми формування здоров'язбережувальних компетентностей молодших школярів мало приділяється уваги. Так, спостерігаємо суцільну необізнаність випускників початкової школи у питаннях практико-орієнтованих. Більша частина молодших школярів не здатні вибудувати безпечну траєкторію поведінки в елементарних ситуаціях, які загрожують життю та здоров'ю, не володіють навичками здорового способу життя, безвідповідально ставляться до свого здоров'я. Початкова школа у цьому відношенні має зайняти особливу роль і забезпечити всі необхідні умови для розвитку особистості молодшого школяра, формування його здоров'язбережувальної компетентності. Незважаючи на значну кількість теоретичних розробок, кількість емпіричних досліджень, які б кількісно та якісно оцінювали ефективність різних програм і методик, є недостатньою. Багато досліджень зосереджені на окремих аспектах здоров'язбереження (харчування, фізична активність, гігієна), тоді як комплексного підходу, який би враховував усі складники здоров'я, не вистачає. Здоров'язбереження декларується як одна із пріоритетних задач освіти, та на практиці часто відсутня система інтеграції здоров'язбережувальних компонентів.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти в контексті реалізації діяльнісного підходу.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти одним із основних пріоритетів є компетентісний підхід. Ключові проблеми впровадження компетентісного підходу в освіті розглядають науковці розвинених країн Європи та світу (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Дубасенюк, І. Єрмакова, О. Локшина, О. Овчарук Л. Романишина, О. Савченко та ін.) вивчають колективи відомих міжнародних організацій, зокрема ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо. Компетентісно зорієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром і для освітньої спільноти в Україні. Його визначення подано в Державному стандарті базової середньої освіти як спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, що ними є ієрархічно підпорядковані

ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності [9]. Ю. Бойчук розглядає компетентнісний підхід як основу модернізації вітчизняної системи освіти. Науковець акцентує увагу на тому, що компетентнісний підхід в освіті є значно ширшим, ніж підхід із позицій предметних знань, умінь, навичок. Він містить у собі широкі гуманістичні, морально-етичні, культурні, естетичні, мотиваційні й інші компоненти, спрямовані на творчість, дію, виконання, практичний результат [4].

В Енциклопедії освіти подано визначення компетентності як інтегрованого результату, що передбачає зміщення акцентів із накопичення знань, умінь і навичок до формування і розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері [13, с. 408]. У Законі України «Про освіту» й Концепції Нової української школи термін «компетентність» тлумачиться як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [14; 15].

Результати моніторингу компетентностей використовуються в порівняльних дослідженнях національних систем освіти (TIMSS, PISA тощо). Експерти програми «DeSeCo» розуміють компетентність як здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти і

виконувати поставлені завдання. Український педагогічний енциклопедичний словник (за ред. С. Гончаренка) поняття «компетентність» розглядає як результат набуття компетенцій, який передбачає особисту характеристику, ставлення до предмета діяльності [7]. На основі цього можемо зробити висновок щодо категоріальних ознак поняття «компетентність»: уміння, обізнаність, досвідченість, умотивованість, достатність знань у певній галузі.

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність» є базовим у нашому дослідженні. Його визначення неможливе без аналізу поняття «здоров'язбереження». Проблема здоров'язбереження є міждисциплінарною та багатоаспектною, що неодноразово наголошується у наукових працях вітчизняних педагогів і психологів (В. Бобрицької, М. Варданян, О. Ващенко, Ю. Науменка, Н. Суворової та ін.). Поняття «здоров'язбереження» визначається як процес, що сприяє досягненню збереження здоров'я особистості. Отже, під здоров'язбереженням в освіті ми розуміємо комплекс дій і заходів учасників освітнього процесу з метою вирішення проблеми збереження та покращення фізичного, духовного та соціального здоров'я здобувачів освіти, формування та розвиток здоров'язбережувальної компетентності учасників освітнього процесу. На основі аналізу актуальних наукових джерел узагальнено погляди науковців на поняття «здоров'язбережувальна компетентність» (табл. 1):

Таблиця 1

Погляди науковців на сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність»

Джерело	Тлумачення поняття
Ю. Бойчук	– властивості особистості, спрямовані на збереження власного фізичного, соціального, психічного й духовного здоров'я та здоров'я інших людей; – міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, що озброюють особистість знаннями, як бути здоровою для повноцінної активної участі в соціумі; – ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході, формуючи культуру пошуку й праці, захопленість, дослідницький стиль, упевненість, самостійність, ініціативність, творчість.
Т. Бойченко	поліфункціональність, що дає змогу вирішувати проблеми здоров'язбереження людини, групи людей, спільноти та суспільства у просторі всіх 4-х складників здоров'я (фізичного, соціального, психічного, духовного).
Т. Веретенко, М. Лехолетова	передбачає не тільки медично-валеологічну інформативність, але й застосування здобутих знань на практиці, володіння методиками зміцнення здоров'я й запобігання захворюванням.
І. Дорож, А. Ковальчук	– інтегративна якість особистості, що складається із сукупності знань про людину та її здоров'я, здорового способу життя; – мотивації, що має екологозбережувальну спрямованість щодо себе й навколишнього середовища, спонукає до дотримання здорового способу життя; – потреби в засвоєнні способів збереження власного здоров'я, орієнтованих на самопізнання, самовиховання та самореалізацію.

За табл. 1 бачимо, що науковці розглядають здоров'язбережувальну компетентність як здатність особистості зберігати, відновлювати, зміцнювати власне здоров'я та здоров'я оточуючих людей. Важливими для нашого дослідження є висновки Т. Бойченко щодо ключових ознак здоров'язбережувальної компетентності, а саме:

- поліфункціональність, що уможливорює вирішення проблем здоров'язбереження одночасно окремої людини, групи людей, спільноти та суспільства;
- надпредметність і міждисциплінарність, що забезпечує насичення змісту освіти й діяльності дітей актуальною

валеологічною інформацією;

- багатовимірність, що передбачає розгляд проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності через призму проблем здоров'я людини як багатомірного й цілісного феномена;

- забезпечення широкої сфери розвитку особистості, що передбачає вивчення шляхів і засобів формування та розвитку здоров'язбережувальної компетентності [3].

Досліджуючи сутність здоров'язбережувальної компетентності, О. Гнатюк визначає її як високий рівень майстерності виконання особистістю здоров'язбережувальної

діяльності, що характеризується глибокими знаннями, переконаннями та уміннями щодо збереження та зміцнення здоров'я [6].

Отже, на основі узагальнення поглядів зазначених вище науковцівнасутністьздоров'язбережувальноїкомпетентності, розуміємо під цим поняттям інтегративну характеристику, яка визначає готовність і здатність особистості реалізовувати діяльність щодо здоров'язбереження на основі знань, умінь, навичок, досвіду, мотивації та удосконалення особистісних якостей.

Державний стандарт загальної середньої освіти ґрунтується на засадах особистісно-орієнтованого, компетентісного, інтегративного та діяльнісного підходів. *Діяльнісний підхід* передбачає спрямованість освітнього процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань із різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти [10]. В основі діяльнісного підходу лежить ідея активної діяльності, що має вияв: в усвідомленні необхідності переведення учня в площину індивідуальної активної діяльності, спрямованості роботи вчителя на саморозвиток його особистості; зміні статусу учня з об'єкта на суб'єкта навчання; організації процесу навчання з домінування видів діяльності, під час реалізації яких забезпечуються умови для співпраці та співтворчості в різних системах взаємодії суб'єктів [11].

Реалізація діяльнісного підходу підпорядковується передусім:

- проєктуванню процесу навчання з огляду на діалогічність, монологічність у процесі навчання, активність учнів, надання їм можливості до здійснення самостійного вибору способу виконання завдання або його різновиду, індивідуалізації дидактичних впливів;
- когнітивним, соціальним, емоційним, творчим і фізичним умінням учнів і спрямовується на їхній усебічний розвиток;
- створенню умов для самореалізації особистості;
- створенню суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі навчання [8, с. 23].

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування набутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища. Активне формування навчальної діяльності веде до суттєвих змін в особистості учня, у його свідомості, інтелектуальному і моральному розвитку, тобто сприяє становленню учня як суб'єкта діяльності, як індивідуальності. Застосування діяльнісного підходу забезпечує можливості щодо вироблення в учнів необхідних пізнавальних умінь, компетенцій саморозвитку та самовиховання. Діяльнісний підхід дозволяє дітям глибоко поринути у таємниці навчального предмету, оволодіти методами його пізнання та допомагає вчителю в організації різних форм взаємодії. Діяльнісний підхід в освіті, як основа формування ключових компетентностей учнів, передбачає активну участь у процесі навчання, що відображено у його структурних компонентах (рис. 1).

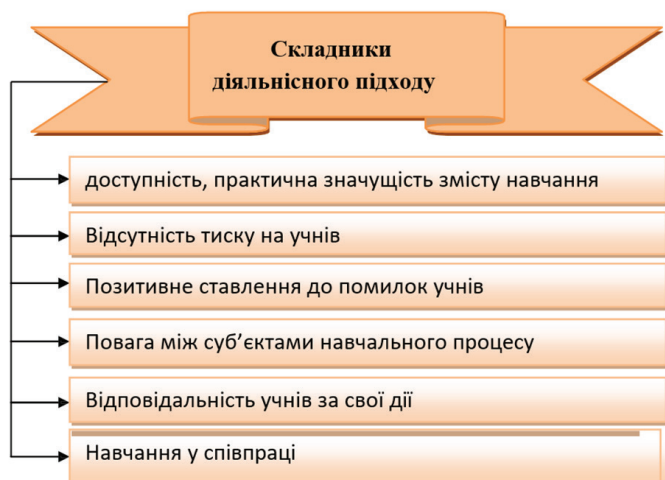

Рис. 1. Складники діяльнісного підходу у процесі навчання

Упровадження діяльнісного підходу у сучасних умовах дозволяє підвищувати ефективність освітнього процесу за показниками, як-от: соціальний і особистісний характер освітніх результатів; гнучкість і міцність засвоєння знань учнями, можливість їх самостійного руху у певній області знань; можливість диференційованого підходу зі збереженням єдиної структури теоретичних знань; мотивація та інтерес до навчання; загальнокультурний і особистісний розвиток на основі формування універсальних навчальних дій. Це забезпечить не тільки успішне засвоєння знань, умінь і навичок, а й формування картини світу, компетентностей у будь-якій предметній області пізнання.

Як зауважують науковці, на сучасному етапі розвитку педагогічної науки відбувається інтеграція діяльнісного, культурологічного, діяльнісного підходів [1, с. 3]. *Діяльнісний підхід у формуванні здоров'язбережувальних компетентностей* молодших школярів базується на активному залученні здобувачів початкової освіти до різних видів діяльності, спрямованих на підтримку та зміцнення їх здоров'я. Основна ідея полягає в тому, щоб діти усвідомлювали важливість здорового способу життя та брали на себе активну роль у збереженні свого здоров'я. За таких умов навчання педагог сприймає учнів такими, якими вони є, довіряє їм підтримує їх, цікаво пояснює та спонукає зацікавленість до навчання, заохочує до активної співпраці, встановлює критерії оцінювання, контролю (за зразком або рівнем особистісних досягнень), допомагає в підбитті підсумків, результатів загальної роботи. Організація освітнього процесу на засадах здоров'язбереження передбачає впровадження різноманітних підходів і методів, спрямованих на збереження і зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я учнів.

Ось деякі особливості організації освітнього процесу на цих засадах:

- інтеграція здоров'я у навчальну програму: здоров'я повинно бути вбудоване в усі аспекти навчальної програми, від предметних занять до фізичної активності і позакласних заходів;
- створення здоров'язбережувального середовища, проведення занять з фізичної активності: школа повинна бути місцем, де панує здорова атмосфера, з урахуванням

як фізичних, так і психологічних аспектів; регулярні фізичні вправи і заняття спортом сприяють зниженню стресу, поліпшенню настрою та збільшенню концентрації уваги під час навчання;

- розвиток навичок здорового способу життя: учні повинні отримувати навички правильного харчування, основ гігієни, здорового сну, управління емоціями та стресом, а також уникання шкідливих звичок;

- стимулювання позитивної соціальної взаємодії, створення комфортного комунікативного середовища;

- проведення профілактичної роботи: освітні заклади можуть організовувати різноманітні заходи та програми з профілактики негативних явищ, як-от: наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління, а також з профілактики насильства та шкідливого впливу Інтернету.

Ці особливості допомагають створити сприятливе середовище для збереження та підтримки здоров'я учнів і сприяють їхньому повноцінному розвитку. Отже, особливості діяльнісного навчання орієнтують на проектування моделі формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти в контексті діяльнісного підходу. Найголовніше, що діяльнісний спосіб навчання не руйнує традиційну систему навчання, а перетворює її, зберігаючи все необхідне для реалізації нових освітніх цілей.

Розробляючи методику формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти на засадах діяльнісного підходу, ми виходили з того, що її ефективність уможливлена дотриманням низки організаційно-педагогічних умов, серед яких головними визначаємо такі: набуття дітьми системи валеологічних знань на практично-діяльнісній основі; створення мотиваційно-ціннісної основи здоров'язбереження; виховання відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих; використання педагогічно доцільних прикладів здоров'язбереження; реалізація взаємозв'язку в системі «сім'я – школа» в контексті здоров'язбереження. Забезпечення цих умов допоможе учням усвідомити важливість здоров'я, розвинути навички самостійного його збереження та сформувати здорові звички на довгострокову перспективу.

Набуття дітьми системи валеологічних знань на практично-діяльнісній основі. Формування здоров'язбережувальних компетентностей пов'язано із набуттям валеологічних знань, розширенням інформаційного поля дитини знаннями дієвого характеру [2, с. 98]. Дієвим способом набуття дітьми системи валеологічних знань є включення їх у практично-діяльнісні заходи, зокрема, проведення занять із фізкультури та спорту, участь у спортивних змаганнях, заняття йогою чи медитацією, а також спільні приготування здорових страв та обговорення користі від різних продуктів харчування. Такий підхід дозволяє дітям не лише отримувати теоретичні знання про здоровий спосіб життя, а й самостійно досліджувати та використовувати ці знання на практиці.

Створення мотиваційно-ціннісної основи збереження здоров'я. Турбота про своє здоров'я має вирішальне значення для загального добробуту. Процес формування здоров'язбережувальних компетентностей здобувачів початкової освіти передбачає створення

мотиваційно-ціннісної основи для підтримки здоров'я, яке у системі ціннісних координат має зайняти особливе місце. Дитина має розуміти цінність здоров'я та здорового способу життя, фактори і умови, що впливають на здоров'я, володіти знаннями про особливості власного організму, закономірності організації режиму дня та гігієнічної організації праці, знання основ валеології щодо профілактики захворюваності, травматизму, шкідливих впливів середовища тощо [5].

Виховання відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Діти мають усвідомити, що відповідальність за своє здоров'я покладена на них самих; розуміти необхідність збереження та підтримання свого здоров'я, а також турботу про здоров'я оточуючих. Важливо пояснити їм значення споживання здорової їжі, фізичної активності, дотримання правил гігієни, розпорядку дня тощо. Заохочення здорових звичок із раннього віку закладає основу добробуту на все життя. Такий підхід до здоров'я допомагає бути щасливими, енергійними та продуктивними.

Використання педагогічно доцільних прикладів здоров'язбереження. У контексті формування здоров'язбережувальних компетентностей учнів початкової освіти важливим є використання прикладів здоров'язбереження. Приклади здоров'язбереження мають бути вплетені в освітній процес системно та послідовно. Включення їх у програму навчання, навчальні заняття, шкільні заходи тощо створюватиме умови для наслідування дітьми позитивних прикладів здоров'язбереження. Педагогічні приклади мають бути адаптовані до вікових особливостей, інтересів і потреб учнів. Їхнє демонстрування повинно бути інтерактивним і практичним, передбачати використання рольових ігор, дискусій, вправ і симуляцій реальних ситуацій. Важливо здійснювати систематичну оцінку ефективності педагогічних прикладів здоров'язбереження та коригувати їх у разі необхідності.

Реалізація взаємозв'язку в системі «сім'я – школа» у контексті здоров'язбереження. Аналіз сучасних підходів до формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів у контексті Нової української школи дозволили виявити одну з ефективних стратегій, спрямовану на зміцнення здоров'я підрастаючого покоління [12]. Реалізація взаємозв'язку між сім'єю та школою у контексті здоров'язбереження відіграє важливу роль у формуванні в дітей здорового способу життя. Заклад освіти та сім'я вихованців мають стати партнерами у формуванні в них здоров'язбережувальних компетентностей. Це включає в себе обмін корисною інформацією про здоровий спосіб життя, правильне харчування, фізичну активність тощо. Школа може організовувати різноманітні заходи, що спрямовані на здоров'язбереження, як-от: тренінги, воркшопи для батьків, фізкультурні змагання, лекції з медичними працівниками тощо. Батьки можуть бути залучені до шкільних ініціатив зі здоров'язбереження, наприклад, через участь у роботі шкільного комітету зі здоров'я, організацію тематичних батьківських зборів або волонтерство на шкільних заходах. Загальна мета реалізації взаємозв'язку між сім'єю та школою у контексті здоров'язбереження полягає в тому, щоб створити сприятливе середовище, яке підтримує здоровий розвиток і формуватиме добробут дітей.

Висновки з даного дослідження. Здоров'язбережувальну компетентність здобувачів початкової освіти визначено як інтегративну якість, яка визначає готовність і здатність особистості реалізовувати діяльність щодо здоров'язбереження на основі знань, умінь, навичок, досвіду, мотивації та вдосконалення особистісних якостей. Незважаючи на значну увагу до проблеми, рівень сформованості здоров'язбережувальних компетентностей у молодших школярів залишається недостатнім для забезпечення здорового способу життя. На рівень сформованості компетентностей впливають різноманітні фактори: соціальне середовище, особливості дитини, якість

освітнього процесу, наявність програм здоров'язбереження тощо. Для ефективного формування здоров'язбережувальних компетентностей необхідний комплексний підхід, який включає в себе не тільки навчальні заходи, але й зміну загального середовища дитини. Сім'я та школа відіграють ключову роль у формуванні здорового способу життя у дітей, а їхня співпраця є необхідною умовою успіху.

Перспективи подальших досліджень убацьмаємо у розробленні методичних рекомендацій для педагогів щодо формування здоров'язбережувальних компетентностей молодших школярів з урахуванням принципів діяльнісного підходу.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 248 с.
2. Білоус О. М. Формування здоров'язбережувальних компетентностей учнів на уроках біології. Київ : Вид-во Київ. нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2015. 198 с.
3. Бойченко Т. Є. Здоров'язбережлива компетентність як ключова в освіті України. *Основи здоров'я і фізична культура*. 2018. № 11/12. С. 6–7.
4. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід як основа модернізації сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти*. 2013. Вип. 13. С. 130–135.
5. Веретенко Т., Лехолетова М. Сутність і класифікація педагогічних умов формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів і працівників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*. 2017. № 1. С. 85–92.
6. Гнатюк О. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи в сучасних умовах навчання. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpccajpcgclcfndmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718145/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%BF%D0%B4%D1%84.pdf
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
8. Грошовенко О. П. Технології навчання освітніх галузей «Природознавство», «Суспільствознавство», «Здоров'я і фізична культура» : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Вінниця, 2017. 279 с.
9. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osc/76886/
10. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osc/59891/
11. Діяльнісний підхід. Українська Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D1%96%D0%B4
12. Дорож І. А., Ковальчук А. Ф. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в освітньому процесі НУШ. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 43–53. DOI: https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53.
13. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
14. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
15. Концепція Нової української школи. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpccajpcgclcfndmkaj/https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf

References

1. Antonova, O. Ye., & Polischuk, N. M. (2016). *Pidhotovka vchytelia do rozvytku zdorovyazberezhuvanoi kompetentnosti uchniv* [Teacher training for the development of students' health-preserving competence]: monografia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
2. Bilous, O. M. (2015). *Formuvannia zdorovyazberezhuvalnykh kompetentnosti uchniv na urokakh biologii* [Formation of health-preserving competencies of students in biology lessons]. Kyiv: Vyd-vo Kyivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
3. Boichenko, T. Ye. (2018). *Zdorovyazberezhuvalna kompetentnist yak klyuchova v osviti Ukrainy* [Health-saving competence as a key element in education in Ukraine]. *Osnovy zdorovia i fizychna kultura* [Basics of health and physical education], 11/12, 6–7 [in Ukrainian].
4. Boichuk, Yu. D. (2013). *Kompetentnisnyi pidkhid yak osnova modernizatsii suchasnoi osvity* [Competency-based approach as the basis for the modernization of modern education]. *Osvitnii prostir. Hlobalni, rehionalni ta informatsiini aspekty* [Educational space. Global, regional and informational aspects], 13, 130–135 [in Ukrainian].
5. Veretenko, T., & Lekholetova, M. (2017). *Sutnist i klasyfikatsiia pedahohichnykh umov formuvannia zdorovyazberezhuvanoi kompetentnosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv i pratsivnykiv* [The essence and classification of pedagogical conditions for the formation of health-preserving competence of future social educators and workers]. *Naukovi zapysky Ternopils'koho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Pedahohika* [Scientific notes of the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University. Pedagogy], 1, 85–92 [in Ukrainian].
6. Hnatyuk, O. V. *Formuvannia zdorovyazberezhuvanoi kompetentnosti uchniv pochatkovoi shkoly v suchasnykh umovakh navchannia* [Formation of health-preserving competence of primary school students in modern learning conditions]. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmnnnibpccajpcgclcfndmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718145/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%BF%D0%B4%D1%84.pdf [in Ukrainian].
7. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
8. Groshovenko, O. P. (2017). *Tekhnologii navchannia osvيتnikh haluzei "Pryrodovnavstvo", "Susplystvovnavstvo", "Zdorovia i fizychna kultura"* [Teaching technologies in the educational fields of "Natural Sciences", "Social Studies", "Health and Physical Education"]: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti 013 «Pochatkova osvita». Vinnytsia [in Ukrainian].
9. *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity* [State standard of basic secondary education]. (2020). *Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898*. Retrieved from https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osc/76886/ [in Ukrainian].
10. *Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity* [State Standard of Primary Education]. (2019). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 lipenja 2019 r. № 688*. Retrieved from https://osvita.ua/legislation/Ser_osc/59891/ [in Ukrainian].
11. *Diiialnyisnyi pidkhid. Ukrainska Vikipediia* [Activity approach. Ukrainian Wikipedia]. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D1%96%D0%B4
12. Dorozh, I. A., & Kovalchuk, A. F. (2023). *Formuvannia zdorovyazberezhuvanoi kompetentnosti molodshykh shkolariv v osvitnomu protsesi NUSH* [Formation of health-preserving competence of younger schoolchildren in the educational process of the National School of Health]. *Naukovi zapysky. Psykholoho-pedahohichni nauky* [Scientific notes. Psychological and pedagogical sciences], 1, 43–53. DOI: https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53. [in Ukrainian].
13. Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education]. Akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
14. *Zakon Ukrainy "Pro osvitu"* [Law of Ukraine "On Education"]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text [in Ukrainian].
15. *Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly* [The Concept of the New Ukrainian School]. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmnnnibpccajpcgclcfndmkaj/https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 30.01.2025